

COURSE: CORPORATE GOVERNANCE
**LECTURE 10. EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF
CORPORATE GOVERNANCE**

HOME WORK WITH ANSWERS
XUSAINOV SH. PhD

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ - ФАНИ
**10 – МАВЗУ. КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ САМАРАДОРЛИГИНИ
БАҲОЛАШ**

МАЪРУЗАЧИ: ХУСАИНОВ Ш., и.ф.н., доцент

УЙ ВАЗИФАСИ ЖАВОБЛАРИ БИЛАН
ХУСАИНОВ Ш., и.ф.н., доцент

САВОЛЛАРГА ЖАВОБ БЕРИШИНГИЗ КЕРАК:

1. Ўзбекистонда корпоратив бошқарув тизимини ривожлантиришга қандай сабаблар олиб келган?

Жавоб: Ўзбекистонда корпоратив бошқарув тизимини ривожлантиришга миллий иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришлар ва иқтисодий ислохотлар жараёнидаги эҳтиёжлар асос бўлди. Ислохотлар жараёнида хусусий секторни қўллаб-қувватлаш, акциядорлик жамиятларининг самарадорлигини ошириш, ҳамда миноритар акциядорларнинг ҳуқуқларини таъминлаш муҳим омиллардан бири бўлди. Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йилги ПФ-4720-сонли Фармони ва 2006 йилги Вазирлар Маҳкамасининг 215-сонли Қарори билан жорий қилинган ислохотлар корпоратив бошқарув тизимини замонавийлаштиришга туртки берди. Бу каби чора-тадбирлар, шу жумладан, компаниялар фаолиятининг шаффофлигини ошириш, ички молиявий назорат тизимини такомиллаштириш, ва акциядорларнинг умумий йиғилишларини янада самарали ташкил этишни ўз ичига олади.

2. Корпоратив бошқарувнинг самарадорлиги акциядорлик жамиятларига қандай фойда келтиради?

Жавоб: Самарали корпоратив бошқарув акциядорлик жамиятларига бир нечта йўналишларда фойда келтиради. Аввало, самарали бошқарув тизими компания бозор қийматини оширишга ёрдам беради, бу эса молиявий бозорлардаги рақобатбардошликни оширади. Иккинчидан, корпоратив

бошқарув кредитлаштириш қийматини камайтиради ва шу орқали компаниянинг молиявий барқарорлиги таъминланади. Учинчидан, бошқарув тизими узоқ муддатли сармоялар учун компанияни янада жозибадор қилади, чунки самарали бошқарув инқироз вазиятлари хавфини камайтиради, ҳамда акциядорлар ва инвесторлар ўртасида очиқ муносабатларни таъминлайди. Шу билан бирга, самарали корпоратив бошқарув компаниянинг стратегик ривожланишига ёрдам беради ва унда барқарор дивиденд сиёсати юритиш имконини яратади.

3. Самарали корпоратив бошқарув тизимини амалга ошириш учун қандай замонавий ёндошувлардан фойдаланиш мумкин?

Жавоб: Корпоратив бошқарув тизимини самарали амалга ошириш учун кўплаб замонавий ёндошувлар жорий этилади. Биринчидан, акциядорларнинг умумий йиғилишлари, кузатув кенгашлари ва ижро органлари мажлисларини ўтказиш тартибини такомиллаштиришга эътибор қаратилади. Иккинчидан, компаниялар фаолиятининг шаффофлигини таъминлаш мақсадида ички молиявий назорат тизимини кучайтириш талаб этилади. Кузатув кенгаши фаолиятида мустақил аъзолар иштирокини таъминлаш ва кўмиталар ташкил этиш орқали кузатув кенгашининг роли кучайтирилади. Шунингдек, ижро органлари кузатув кенгаши ва акциядорларнинг умумий йиғилишлари олдида ҳисобдорликни ошириш орқали бошқарувда шаффофлик таъминланади.

4. Нима учун акциядорлик жамиятларида корпоратив бошқарув тизими диагностикаси зарур?

Жавоб: Акциядорлик жамиятларида корпоратив бошқарув тизими диагностикаси, компаниянинг бошқарув ва назорат органлари фаолиятини самарали амалга ошириш ва ошкораликни таъминлаш учун зарур. Бу диагностика компаниянинг ички тизимларидаги камчиликларни аниқлаб, уларни бартараф этиш имконини беради. Шунингдек, корпоратив бошқарув диагностикаси жаҳон стандартларига мос ҳолда ишлаб чиқилган корпоратив бошқарув қоидаларига мувофиқликни таъминлашга, инвесторлар учун хавфсиз ва қулай муҳит яратишга кўмаклашади. Ўзбекистонда корпоратив бошқарув тизимини такомиллаштириш, акциядорлар билан ижроия органлари ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлаш ҳамда хорижий инвестицияларни жалб қилиш учун ҳам бундай диагностика муҳим аҳамиятга эга.

5. Қандай халқаро методологиялар корпоратив бошқарув тизимини баҳолашда қўлланилади?

Жавоб: Халқаро тажрибада корпоратив бошқарув тизимини баҳолашда турли методологиялардан фойдаланилади. Масалан, Standard & Poor's компаниясининг GAMMA методологияси корпоратив бошқарув самарадорлигини баҳолашда ишлатилади, у акциядорлар таъсири, ошкоралик, аудит ва корпоратив рискни бошқариш тизими каби компонентларни ўз ичига олади. Шунга ўхшаш, GMI (Governance Metrics International) АҚШда ишлаб чиқилган ва акциядорлар ҳуқуқлари, молиявий шаффофлик, директорлар кенгаши таркиби каби кўрсаткичларни баҳолайди. Британиянинг "Euromoney" журнали эса компаниялар рейтингини тузишда мулк ва акциядорлик ҳуқуқларининг ошкоралиги, молиявий шаффофлик, директорлар кенгашининг самарадорлиги каби мезонларга таянади. МДХ мамлакатларида эса Россия корпоратив бошқарув ва ҳуқуқ институтининг Core rating методологиясида миллий қонунчиликнинг хусусиятлари ва жаҳон тажрибаси ҳисобга олинади.

6. Ўзбекистонда корпоратив бошқарув диагностикасида қандай муаммолар мавжуд?

Жавоб: Ўзбекистонда корпоратив бошқарув диагностикасидаги асосий муаммолардан бири илмий жиҳатдан асосланган методологиянинг етишмаслигидир. Бундай методология йўқлиги корпоратив стандартларга риоя қилиш зарурлигини тўлиқ тушунишни қийинлаштиради ва акциядорлик жамиятларида самарали корпоратив бошқарув тизимини татбиқ қилишга тўсқинлик қилади. Бундан ташқари, акциядорлар ва ижроия органлари ўртасидаги муносабатларда муаммолар, бошқарувда назоратнинг етишмаслиги, хорижий инвестицияларни жалб қилишдаги тўсиқлар ҳам долзарб муаммолар қаторида. Инвестицион қарорлар қабул қилишда ҳам корпоратив бошқарув тизими муҳим роль ўйнайди, чунки самарали корпоратив бошқарув тизими мавжуд бўлмаган компаниялар бозорда рақобатбардош бўлиш имкониятига эга эмас.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Corporate governance: principles, policies and practices, Tricker B. / Oxford, 2015
2. Zamonaviy korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./T.: "Iqtisod-moliya". 2019
3. Korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./ T.: "Zebo Print", 2021
4. -Korporativ boshqaruv: muammolar va zamonviy yechimlar. Suyunov D.X., Xoshimov E.A., Xusainov Sh.A./ Toshkent: Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, 2021

**Raqamli Iqtisodiyot
va Agrotexnologiyalar
Universiteti**

University of Digital Economics and Agrotechnologies

• Tashkent, Uzbekistan

Raqamli Iqtisodiyot va Agrotexnologiyalar Universiteti

• Toshkent, O'zbekiston
